

RAYMOND LACOSTE. *La Russie Soviétique et la question d'Orient*, Les Editions internationales, 1946. Beş harita 235 sayfa.

Türk Tarih Kurumu kitaplığı, konu bakımından çok önemli bir eser daha kazanmış bulunmaktadır. Hiç şüphesiz "Sovyet Rusya ve Doğu Problemi" bugün, yalnız Türkiye'yi ve Orta Doğuyu değil ,bütün dünyamızı ilgilendiren bir "Ana mesele" halindedir. Yazar, "Rus Çarlığı" nın ve onun yerini alan "Kızıl Emperyalizm"'in, en az, "Doğu meselesi" nin başlangıçtan 1946 sonlarına kadar, daha çok, Türkiye, İran, Kafkasya, Afganistan ve Hinsistan üzerindeki gelişmelerini, milletlerarası diplomasi çerçevesi içine, gözümüzün önüne sermiş bulunmaktadır.

Eser, iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda, "Rusya ve Türkiye", ikinci kısımda "Rusya ve İran" münacebetleri ele alınmıştır. Sonunda "neticeler" gözden geçirilmektedir.

Birinci kısmın bölümleri şunlardır: Türkiye üzerindeki Rus politikasının değişmezliği; birinci dünya savaşına kadar Boğazlar meselesi; Birinci Dünya savaşında Rusya; Büyük devletler ve Boğazlar meselesi; Lozan antlaşmasının imzasından 10 Nisan 1936 Türk notasına kadar Boğazlar meselesi. 10 Nisan 1936 Türk notası ve Monteux konferansı hazırlığı; Montreux konferansı; Rus-Türk problemi; II. dünya harbinde Türkiye; 1945 Sovyet zaferinden sonra Kafkas problemi; Boğazlar probleminin son safhaları; Rusya'nın resmen, Boğazlar problemini ortaya atması (17 Ağustos 1946); Amerika, İngiltere ve Türkiye'nin Sovyet isteklerini reddetmeleri; Türk cevabı kesin bir red mahiyetindedir.

"Rusya ve İran" münasebetlerine ayrılmış olan ikinci kısmın bölümleri de aşağıdakilerdir: Orta Asya'da Rus baskısı; Hindistan'a doğru ilerleyiş; İngiliz duvarı; harptenberi Rusya ve İran; Güvenlik Konseyine yapılan ilk İran şikâyeti; İran'dan müttefik askerlerinin geri alınması; Güvenlik Konseyine yeni şikâyet; Azerbaycan olayları; Kavam hükümetinin durumu; Rusya ve İran petroleri; Güney İran'da Rus ilerlemesi; Haziran, Ağustos ve Eylül 1946 olayları; Rusya ve Kürt meselesi.

"Neticeler" kısmında da, Afganistan meselesi, Irak'ta, Sovyet aksiyonu; Doğu'da ve Mısır'da Sovyet aksiyonu; Rusya Azerbaycan'da ikinci oyunu kaybetti mi? Bahisleri incelenmektedir.

Önsözde (S.11-41) R. Lacoste, Sovyet Rusya'nın, "Doğu problemi" anlayışını şu suretle özetlemektedir:

"- Tarih boyunca Rus politikasının iki büyük amacı, Avrupa ve Asya'ya hâkim olmak için İstanbul'u ve Hindistan'ı ele geçirmek olmuştur. Üç yüz yıldan beri Rus baskısı, üç yönde gelişmiştir: Kafkasya, İran ve Orta Asya ile Sibirya. İster çarlık, isterse Sovyet olsun, Rusya, daima, bütün Rus tarihçilerinin belirttikleri gibi, dünya imparatorluğu hülyası peşindedir. Büyük Petro, 1716 da, Hiva seferini hazırlarken Hint istilâsını düşünüyordu. Rus genel kurmayı, Rusya'nın, Kafkasya'dan İran körfezine ve Doğu Anadolu'dan Akdeniz'e inmesini hazırlamıştır. Stalin ve onun yerine geçenler de, hep bu politikayı gütmektedirler. Amaçlar, hiç değişmemiştir. Birinci dünya harbinde, Rusya, Almanya tarafından ezildikten sonra müttefikler, Almanya'yı yendikleri için durum karışmamıştı. İkinci dünya harbinden sonra

ise, dünya işleri evvelkinden süsbütün farklı bir hal almıştır. 1944 de, Romanya ve Bulgaristan'a hâkim olan Sovyet Rusya, aynı yılın Ekim ayından itibaren, İran ve Türkiye üzerinde baskı yaparak Hindistan istilâsı peşinde, sıcak denizlere doğru İran körfezine ve Akdeniz'e inmiye çalışmaktadır. Türkiye'yi zayıflatmak ve kuşatmaktan maksadı da, İstanbul'u ele geçirmek ve İngiltere ve Fransa'nın atılmış buldukları Orta Doğu memleketlerinin kontrolünü ele geçirmektir. Rus politikası, İran'ı nüfuz bölgelerine ayıran 1907 İngiliz-Rus anlaşmasıyla, İstanbul'u ve Doğu Anadolu'yu da Rusya'ya veren 1915 anlaşmasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Polonya'yı ve Balkanları Sovyetlere teslim eden Roosevelt ve Churchill için tarihin vereceği hüküm sert olacaktır. Halbuki, biraz daha sert ve akıllı davranmakla Rusya'yı, Avrupa için daha az tehlikeli hudutlar üzerinde tutmak mümkündür. 1945 Kasımından itibaren, İngilizler ve Amerikalılar, kendilerini toplama çalışarak Tahran, Yalta ve Potsdam'daki yatıştırma politikasına son vermişlerdir. 1945 sonbaharındaki Londra konferansı, Anglo-Sakson sertleşmesini artırmaktan başka bir şey yapmadı. 1945 Aralık ayında girişilen uzlaşma denemesi de boşa çıktı.

Rusya, II. dünya harbinden çok şeyler kazanmıştır: iki rakibi Almanya ve Japonya ezilmişlerdir. Uzak Doğu'da, kırk yıl önce kaybettiklerini tekrar elde ettiği gibi, Batıda küçük Baltık devletlerini de kızıl imparatorluğuna katmış bulunmaktadır. Doğu Avrupa ve Balkanlar, Sovyet işgalinde veya hâkimiyetindedir.

Sovyet Rusya'nın toprak ihtirasları, Çarlık Emperyalizmine bir dönüştür, tuttuğu yol da Lenin ve Trotsky'nin açıkladıkları dünya ihtilâlini gerçekleştirmekten başa bir şey değildir. Bütün dünya, muazzam bir kızıl emperyalizmle yüz yüze gelmiş bulunmaktadır. Komünizm, iktidarı ele geçirmekten ve dünyaya hâkim olmaktan aslâ vaz geçmemiştir. Batı-Doğu uçurumu doldurulmadıkça barış, 1919 da olduğu gibi, çok zayıftır. Bu durumda Amerika, kendi kabuğuna çekilmek politikasını bırakıp Avrupa ve dünya politikasıyla ilgilenmek yolundadır. Anglo-Saksonlar, "Roosevelt'in Yalta'daki tavizlerini" esefle karşılamaktadırlar. Bu tavizler, Pasifik'in Doğu kıyılarını bir Rus gölü haline sokmak gibi bir netice vermiş bulunmaktadır. Baltık kenarındaki Stetin'den Karadeniz'e kadar uzanan Doğu Avrupa'ya hâkim olmakla yetinmeyen Sovyetler, bütün Batı Avrupa'yı ele geçirmek ve Boğazları kontrolleri altına almakla da Doğu Akdeniz'de yerleşmek maksadını götmektedirler. İşte bunun içindir ki İngiltere ve Amerika Moskova'ya yeni tavizlerde bulunamaz."

Sovyetlerin Almanya işlerindeki politikalarını yazar şu suretle anlatmaktadır:

"- Lenin, daha 1917 de alman proletaryasını, Rusya'nın ve dünya ihtilâlinin en güvenilir müttefiki sayıyordu. Doğu Almanya, şimdiden Sovyetleştirilmiştir. Rusya, Batı Almanya'yı da istilâ için, Doğu'yu çekici bir kutup olarak kullanmaktadır. Alman-Rus ittifakı yeni bir şey değildir. Tarih boyunca bunun misalleri pek çoktur. İngiltere ve Amerika bu birleşmeyi önlemek için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar."

Yazar, XIX. yüzyıl İngiliz ve Rus tarihçilerinin, Rus politikasının bugünkü gelişmesini daha o vakit gördüklerini anlatmaktadır. O vakit, gelecekteki Rus politikasının ana hatları hakkında yapılan tahminler şu idi:

"- Eğer, yolu kapatılmazsa, Rusya, yalnız, Türkiye, İran ve Afganistan'ın ve Hindistan'ın kontrolünü elde etmekle kalmaz. Bütün Avrupa devletlerini peyk yaptıktan sonra Fransa'ya da istilâ eder. Yunanistan, İstanbul ve Boğazlar Rus federasyonunun içindedirler."

Bugün, XIX. yüzyıl yazarlarının tahminleri bir gerçek olmuştur. İngiltere ve Amerika, Sovyet politikasını, hiç olmazsa yarı yolda durdurmak ve kızıl tehlikeyi önlemek için ciddi tedbirler almaktan başka çare görmemektedirler. Moskova'nın

"Kapalist memleketlerde sınıf kavgası ve ihtilâl çıkarmak, komünist olmanın memleketleri zaptetmek" politikasını güttüğünü, bugün, bütün dünya anlamıştır.

Sovyet politikasının, ilk günden, II. dünya savaşı sonuna kadar tuttuğu yolu, yazar aşağıda gösterilen şekilde tesbit etmektedir.: "1920 den 1933 yılına kadar zayıf olduğunu çok iyi bilen Sovyetler, barışseverlik komedyası oynamışlardır. Kremlin, Türkiye, Almanya, Litvanya, Polonya, İran, Afganistan, Finlandiya, Letonya, Estonya ile, bunun için, 1925-1932 de dostluk paktları imzalamış ve Geneve'de, 1928 de bütün dünyaya silâhsızlanma teklifinde bulunmuştur.

Bugün, bu paktların hiç birisi yoktur.

1934 den 1939 a kadar ikili Alman-Japon taarruzundan korkan Moskova, Almanya'yı, Polonya, Fransa ve İngiltere'ye saldırıya teşvik etmiştir. Bu uzun harpten, Batı'nın kuvvetten düşeceğini ve komünizmin kolayca yayılabileceğini hesaplamıştır. Harp patlayınca, Sovyet Rusya, dostluk paktlarını yırtarak Finlandiya'nın bir kısmını, Baltık devletlerini, Polonya'nın yarısını, kızıl imparatorluğuna kattığı gibi Romanya'dan Besarabya'yı ve Bukovina'yı da kopardı.

21 Haziran 1941 de, Hitler'in Rusya'ya saldırmasından bir kaç hafta evvel Berlin'e giden Molotov, Almanya'ya, İngiltere ve müttefiklerine karşı bir ittifak teklifinde bulunmuştur. Bu ittifakın karşılığı olarak Moskova: Kızıl işgalindeki Polonya'yı, Baltık devletlerini, Besarabya'yı, Bukovina'yı, Boğazların kontrolünü, Irak ve İran'da bildiği gibi hareket yetkisini, bütün Suudi Arabistan'da Sovyetlere üstün bir durum tanınmasını istedi.

Stalin, dünya anahtarlarını göz dikmişti, Buraları, kendisi elde etmek isteyen Hitler, Sovyet tekliflerini kabul etmemiştir.

II. Dünya savaşı sonunda, Sovyet Rusya'nın takındığı durumunu yazar, şu suretle anlatmaktadır :

"- 1945 de, Almanya ve Japonya ezilince, Stalin- Churchill-Roosevelt arasındaki üçlü balayı çarçabuk nihayet bulmuştur. Avrupa'nın dördüncü, üçünü, Kuzey Kore'yi, kurulleri, Mançuri'yi İşgal eden Kremlin, saldırılarını artırmakta hiç bir engel görmez. Maskeyi atan Moskova, İran, Türkiye, Yunanistan, Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya'yı istilâya çalışır ve her yerde stratejik üsler ve dayanma noktaları arar. Fakat, üstün kuvvetler karşısında, duraklar. Batı dünyası yaşayabilmek için kuvvetlenmek, dayatmak ve birleşmek zorunda olduğunu anlamıştır."

İslav taşması Yunanistan ve Türkiye kapılarında durdurulmuştur. Yazar, şuna inanmaktadır :

"- İngiltere ve Amerika'nın dayatma politikasında sebat etmeleri şartıyla yeni bir silâhlı çarpışmanın önüne geçilebilir. Fakat, dünya her halde, uzun müddet, silâhlı bir barış yaşamak zorunda kalacaktır. İngiltere ve Amerika'nın sıkı ittifakı bugün, Avrupa'yı ve medeniyeti kurtarabilir."

Eserde, çarlık ve Sovyet Rus politikasının ana hatları, önsözde, yukarıda belirtildiği gibi, geniş çizgilerle gözümüzün önüne serildikten sonra, Sovyetler diplomasisinin "Güney'deki sıcak denizlere, Akdeniz'e ve İran körfezine" kavuşmak için güttüğü taktik, teker teker ele alınmaktadır. Stalin de, Büyük Petro gibi, "pen-cereler politikası"nı gütmekte ve zaten büyük olan imparatorluğu genişletmekten ziyade komşu devletleri kontrol veyahut tehdit altında bulunduracak ve yeni istilâlar için elverişli çıkış üsleri olabilecek stratejik noktalar elde etmek istemektedir.

Ankara, Şubat 1958

TEVFIK BİYİKLİOĞLU